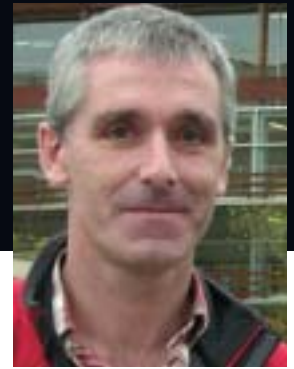

ARTURO ELOSEGI

Landare-biologia eta Ekologia Saila.
Zientzia eta Teknologia Fakultatea. EHU.

ZIENTZIAK

galdera guztiei erantzungo al die?

Zientziak galdera guztiei erantzungo al die? Hori galdetu dit kazetari batek elkarrizketa batean (posta elektronikoz egin baitugu). Ez diot traza onik hartu. Ez dakit paranoikoegi ez ote nabilen azkenaldian, baina galdera horren atzean hiru galdera sumatu uste izan ditut: bata jakin-minez egina, bigarrena ezjakintasunez eta hirugarrena jakin nahi ezik. Hirurei erantzuten saiatuko naiz.

Ezjakintasunezkoarekin hasita. Filosofoek bi galdera-mota bereizten dituzte: galdera deskriptibo edo positiboak, eta galdera normatiboak. Positiboek munduak nola funtzionatzen duen galdetzen dute, hura deskribatzea bilatu; normatiboek, berriz, nolakoa izan beharko lukeen galdetzen dute. Zientzia galdera positiboek erantzuna ematen saiatzen da, baina ez normatiboek. Adibidez, “infantizidioak kasu batzuetan abantaila ebolutiboak eman ditzake, eta, beraz, naturan maiz samar gertatzen da” esaldiak naturan gertatzen den jokabide bat (infantizidioa) deskribatzen du, eta hori bultzatu ahal izan duten arrazoi ebolutibo batzuk aipatzen ditu. Ez du, ordea, jokabide hori *ona* edo *txarra* den epaitzen, *morala* edo *inmorala* ote den, horiek planteamendu normatiboak baitira. Bereizketa hau oso garrantzitsua izan arren, gaizki-ulertu ugari sortzen ditu, jende askok baitu *naturala* eta *ona* nahasteko joera. Nonbait, naturaren apologistei eta jogurtaren publizistei ahaztu egin zaie gauza gutxi dagoela oinazea, sufrimendua eta heriotza baino naturalagorik. Horrez gain, batzuek uste dute zientzialariek,

informazio gehiago duten aldetik, iritzi kualifikatuagoak eman ditzaketela galdera normatiboen gainean. Hori uste okerra da, zientzialariek horien gainean emandako iritziek ez baitute beste edonorenek baino gehiago balio. Hortaz, ikuspuntu normatibo hori, etikarena eta abarrena, zientziatik kanpo dago, zientziak arazo etikoak ebazteko informazio garrantzitsua eman badezake ere.

Jakin-minarekin jarraituz. Galdera positiboetara mugatzen bagara ere, zientziak ez die, noski, galdera guztiei inoiz erantzungo. Eskerrak, galderarik gabeko bizia gatzik gabeko janariaren parekoa baita. Galdera guztiei ez erantzuteko arrazoi nagusia zera da: erantzun bakoitzak galdera berri asko ekarri ohi dituela gehiengotan. Adibidez, greziarren garaitik hona famatu izan diren “Zer gara?” eta “Nondik gatoz?” galderei, pentsalari askori halako lana eman zieten, azken mendean erantzun diegu: primate hominidoak gara, txinpantzeekin antz genetiko handikoak, hiru mila milioi urtetik gorako eboluzioaren ondorio, eta Afrikatik gatoz,

© MARTIN KONZ/123RF

gorabeheretz betetako bidaia luze baten ondoren. Erantzun horiek, ordea, beste mila galdera are interesgarriagoak sortu dituzte: zein presio ebolutibok ekarri zuen gure eta txinpantzeen leinuen arteko dibergentzia? Nolako aldaketa genetikoek izan zuten garrantzia? Afrikatik Europara, Ekialde Ertainetik ala Gibraltartetik egin genuen? Eta beste hainbat. Kontu egin: nahiz eta galderak ez amaitu, nahiz eta galderen kopurua ugaritu, dakiguna eten-gabe hazten doa, gero eta azkarrago. Bide eginez goaz, galderei erantzunak emanaz. Eta bai, badakit aipatutako “Zer gara?” eta “Nondik gatzotz?” bezalako galderei esanahi metaforikoago, ustez sakonago bat eman nahi izan diotela filosofo batzuek. Baina nago hori tranpa egitea dela, erantzuna beti airean egon dadin galdera etengabe aldatzea.

Jakin nahi ezik egindakoari. Kazetariaren galderan sumatu uste izan dudana beste esanahiak gehiago asaldatzen nau, jakin nahi eza baitario. Batzuen ustez, zientziak ez du balio zenbait galderari erantzuteko, ez horiek balioen mende-koak direlako, baizik eta zientzia ofizialak (hala gustatzen zaie deitzea) bere bide estuan argitu ez ditzakeen bazter misterioitsu asko dituelako munduak. Fenomeno paranormalez ari naiz, zientzia ezkutuez, esoterismoaz, eta *sentikortasun bereziko* espiritu zabalek soilik sentitu omen dezaketenez horretaz, zientzia arrunt eta erredukzionistak, bere sinplekerian, inoiz ulertuko ez dituen fenomeno horiez. Kazetariak bere galderaren atzean horrelakorik ezkutatu balu, zera esanen nioke: zientzia, giza jarduera guztiak bezala,

mugatua dela, eta ziurrenik gauza askok egiten digutela ihes; baina zientziak dituen gaitzen konponketa, zalantzarik gabe, zientzia are zorrotzagoa dela, inoiz ez pseudozientzia. Arazo asko ebatzi gabe

 Batzuen ustez, zientziak ez du balio zenbait galderari erantzuteko, bere bide estuan argitu ez ditzakeen bazter misterioitsu asko dituelako munduak.

ditugu, baina bidean ari gara, eta errealtatea ulertzeko inon den prozedura eman-korrenarekin, praktika zientifikoarekin, mundu osoan zehar milaka lagunek elkarlanean daramaten ekinbidearekin. Horretan ari dira munduko pertsonarik

argienetako asko, imaginazioz gainezka dagoen jendea, lana benetako pasioz biziduna, eta inon den esparru lehiakorrenean. Zientziak eskaintzen dituen emaitza batzuk iraultzaileak dira, eta burua zorabiatu egiten zaigu, esate baterako, fisika kuantikoarekin. Baina, horrez gain, zientziak bere burua etengabe epaitzen du, eta akatsetatik ikasten du. Horixe baita zientziak, ekimen kolektibo gisa hartuta, duen punturik sendoa, alegia, emaitzak etengabe epaitzen dituela, oso prozedura zorrotzen bitartez. Zientzia paranormalen gurek ez bezala.

Benetan uste duzu zientziak erantzun ez diezaiekeen galdera positibo asko daudela? Eta zientziak erantzuten ez badie, zerk edo nork uste duzu emanen diela erantzuna? Aramis Fusterrek edo Iker Jimenezek? ●